

Ο ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ

Η τέχνη της κλωστοϋφαντουργίας προέρχεται από την τεχνική του πλεξίματος, την πρώτη τεχνική που χρησιμοποιήθηκε, ήδη από την αρχαιότητα, προκειμένου οι άνθρωποι να δημιουργήσουν φράχτες από κλαδιά, καλάθια, παγίδες για το κυνήγι και, κυρίως, δίχτυα ψαρέματος. Αντίστοιχα, η ύφανση λέγεται ότι προήλθε από τη μίμηση της φύσης γύρω μας. Ο αργαλειός, αν και πολύ απλός στην αρχή, αποτελεί μια από τις αρχαιότερες εφευρέσεις του ανθρώπου. Είχε μάλιστα, εξ αρχής ιδιαίτερη σπουδαιότητα, καθώς έλυσε και λύνει μια από τις βασικότερες ανάγκες του, αυτή της προστασίας του από τα φυσικά φαινόμενα (το κρύο, τη ζέση, τη βροχή, τον άνεμο).

Το πιο απαραίτητο και το πιο πολύτιμο εργαλείο για την κάθε νοικοκυρά ήταν ο αργαλειός. Αποτελούσε μέρος της ίδιας της ζωής και δεν έλειπε σχεδόν από κανένα σπίτι. Έχοντας αργαλειό στο σπίτι της, στο πιο ευάερο και πιο ευήλιο δωμάτιο, κάθε αγροτική οικογένεια, ήταν σαν να είχε στη δούλεψή της ένα ατομικό υφαντουργικό εργαστήριο, που κάλυπτε όλες τις ανάγκες σε είδη ρουχισμού και κλινοσκεπασμάτων.

Το στήσιμο του αργαλειού

Το στήσιμο του αργαλειού δεν ήταν και τόσο εύκολη υπόθεση. Ήθελε σταθερότητα και ζύγισμα, για να μη μετατοπίζεται με τα τραντάγματα από τις κινήσεις που έκανε η νοικοκυρά. Στα περισσότερα σπίτια του χωριού ο αργαλειός ήταν μόνιμα στημένος, κάτω από χαγιάτια (μπαλκόνια), στο κατώι δίπλα πάντα από παράθυρο και προσωρινά πολλές φορές στην άκρη του δωματίου στο σπίτι.

Ο αργαλειός ήταν μια απλή κατασκευή από ξύλο, ορθογώνιας διατομής μακρόστενων καδρονιών. Αποτελείτο από πολλά εξαρτήματα, που όταν συναρμολογούνταν και τοποθετούνταν το στημόνι, ήταν έτοιμος για την ύφανση.

Εξαρτήματα του αργαλειού

- Αντιά: δύο στρογγυλά ξύλα με διάμετρο 10-15 εκατοστών που στο ένα άκρο έχουν τετράγωνη κατάληξη με τέσσερις τρύπες.

Το μπροστινό αντί, που βρισκόταν στο μέρος που καθόταν η υφάντρια (μπροσταντί), είχε κατά μήκος του μια σχισμή απ' όπου περνούσε το υφάδι και στην άκρη του είχε τρύπες, όπου η υφάντρια τοποθετούσε ένα ξύλο το σφίχτη (κουρούνα), για αντίσταση και το στερέωνε για να μην περιστρέφεται. Πάνω σ' αυτό τυλίγεται το υφαντό καθώς φτιάχνεται.

Το πισαντί βρισκόταν στην άλλη άκρη του αργαλειού απ' αυτήν που καθόταν η υφάντρια, το συγκρατούσε η ποταμίστρα και είχε τυλιγμένο το στημόνι, δηλαδή οι μακριές κλωστές που θα πλέξουν με τις κλωστές που θα χρησιμοποιήσει η υφάντρια για να κάνουν το πανί. Η διαφορά του με το αντί είναι ότι αυτό δεν έχει τη σχισμή κατά μήκος του.

- Στημόνι: Μετά το πισαντί και πηγαίνοντας προς την υφάντρια. Είχε δυο βέργες τοποθετημένες ανάμεσα στις κλωστές του για να μπορεί να ανοίγει καλύτερα και να περνάει η γυναίκα τη σαίτα. Τα ξύλα αυτά λέγονταν σταυρόβέργες και εμπόδιζαν τις

κλωστές να μπερδευτούν.

•Κουρούνα: κοντόχοντρο κυλινδρικό ξύλο που στηρίζει το «προσταντί» και το συγκρατεί.

•Ποταμίστρα: μακρύ κυλινδρικό ξύλο που στηρίζει και συγκρατεί το «πισσαντί».

•Χτένι: παραλληλόγραμμο με ύψος 10-12 εκατοστά περίπου, με πλήθος από λεπτά δόντια από καλάμι που προσαρμόζονται σε δύο στενά παράλληλα καλάμια ή ξύλα. Ήταν σα χτένα μόνο που ήταν κλειστό και από τις δύο πλευρές. Ανάμεσα από τις σχισμές ίσασα να περνούσαν οι κλωστές του στημονιού. Το άνοιγμα που άφηναν τα καλάμια χαρακτήριζε τα χτένια σε: 1) Δασόχτενα (δασιά υφάσματα - πουκάμισα και σκουτιά), 2) Ρασόχτενα (για τα ράσα των παπάδων) και 3) Πανόχτενα (για λιόπανα, αντρομίδες, βελέντζες, κιλίμια, κάπες, σαγίσματα) και λοιπά. Το χτένι έμπαινε σε μια θήκη που το στερέωνε κι έτσι η υφάντρα το κτύπαγε με όση δύναμη χρειαζόταν για να σφίξει το νήμα. Η θήκη αυτή κρεμόταν από την οροφή του αργαλειού. Το πάνω μέρος της θήκης μετακινούνταν έτσι ώστε να μπορούν να τοποθετούν ανάμεσα το χτένι. Τα κάθετα ξύλα στερεώνονταν σε ένα άξονα που βρισκόταν πάνω στον αργαλειό και έτσι το χτένι μπορούσε να κινείται σα μια κούνια.

•Μιτάρια: κυλινδρικά ξύλα παράλληλα μεταξύ τους που πάνω τους είναι δεμένοι πολλοί λεπτοί σπάγκοι. Έτσι οι κλωστές περνούσαν εναλλάξ οι μισές από το ένα μιτάρι και οι μισές από το άλλο. Τα μιτάρια κρέμονταν από πάνω από τον αργαλειό με δυο καρούλια για να μπορούν να μετακινούνται πάνω-κάτω. Ανάλογα με το υφαντό άλλοτε χρησιμοποιούσαν δύο και άλλοτε τέσσερα.

•Ξυλόχτενο: δύο οριζόντια ξύλα με αυλακιές. Αυτά δένονταν με δύο μικρότερα ξύλα κάθετα. Μέσα τους προσαρμόζεται και κλειδώνει το χτένι με το οποίο χτυπιέται το υφάδι.

•Σαΐτα: ξύλο ελλειψοειδές που ήταν σκαμμένο εσωτερικά και κατά μήκος συγκρατούσε ένα μασούρι. Στο μασούρι τύλιγαν το βαμβακερό νήμα, που με το πέταγμα περνούσε μέσα στο στημόνι.

•Αδράχτες: ξύλα που είχαν τυλιγμένα πάνω τους νήματα και χρησιμοποιούνταν για την ύφανση των χοντρών υφασμάτων.

•Μασούρια: μικρά καλάμια περίπου 15 εκατοστών, που ήταν τρύπια κατά μήκος. Πάνω τους τύλιγαν το μάλλινο νήμα, που με το πέταγμα περνούσε μέσα στο στημόνι.

•Ποδαρικά: δύο μικρά ξύλα συνδεδεμένα με τα μιτάρια που τα πατούσαν διαδοχικά οι υφάντρες. Με το πάτημα του ποδιού της η υφάντρα ανέβαζε πότε το ένα και πότε το άλλο μετακινώντας αντίστοιχα και τις κλωστές του στημονιού, τις μισές πάνω και τις μισές κάτω. Έτσι άνοιγε το στημόνι (το στόμα) για να περνάει η σαΐτα, να μπλέκει το στημόνι με την κλωστή του μασουριού και να γίνεται το ύφασμα.

